

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag till anslag budgetåret 2000 inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

Regeringens förslag tillstyrks och samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Studiebidraget i studiehjälpen till elever i gymnasieåldern höjs den 1 januari 2000 med 100 kr per månad. Anslaget till studiemedel är beräknat för den utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen som föreslås inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Ungefär lika många vuxenstuderande som år 1999 kommer att kunna få något slag av vuxenstudiestöd. Den som har påbörjat forskarutbildning före den 1 april 1998 skall kunna få studiemedel för forskarutbildningen enligt äldre regler under åren 2000 och 2001.

Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet redovisar i särskilda yttranden sina budgetalternativ för utgiftsområdet. Kristdemokraterna har också en reservation om en viss höjning av fribeloppet i studiemedelssystemet och skärpta krav på studieresultat.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1999/2000:1 Budgetpropositionen för 2000, utgiftsområde 15 Studiestöd föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),
2. att riksdagen godkänner att under år 2000 lån tas upp i Riksgäldskontoret för det samlade behovet för studielån om 91,1 miljarder kronor (avsnitt 3.4, anslag A 2 *Studiemedel m.m.*),
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2000, i fråga om ramanslaget A 5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål*, beställa produktion av studentlitteratur som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 3 000 000 kr efter år 2000 (avsnitt 3.4),
4. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 *Studiestöd* enligt uppställning i *bilaga 3* till detta betänkande.

Regeringens lagförslag återfinns som *bilaga 1* till detta betänkande.

1999/2000:Ub204 av Jeppe Johnsson och Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av nuvarande regler för hemresor enligt vad som anförts i motionen.

1999/2000:Ub224 av Sonja Fransson (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det behövs en bred översyn av statens engagemang vad gäller läromedel och studiematerial för personer med läshandikapp.

1999/2000:Ub705 av Ann-Marie Fagerström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en höjning av korttidsstudiestödet och internatbidraget inom ramen för det anslag som är avsatt.

1999/2000:Ub708 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en realistisk utbildningssatsning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändrade krav på studieresultat,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjt fribelopp,

5. att riksdagen avslår regeringens förslag om fortsatt NT-anslag,

6. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1999/2000:Ub711 av Kerstin Kristiansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studiefinansieringen i Kunskapslyftet.

1999/2000:Ub712 av Martin Nilsson och Göte Wahlström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av studiebidragssystemet för ungdomar.

1999/2000:Ub716 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1999/2000:Ub717 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att under anslaget A 1 Studiehjälp anvisa 2 137 807 000 kr för år 2000,

2. att riksdagen beslutar att under anslaget A 3 Vuxenstudiestöd m.m. anvisa 6 956 395 000 kr för år 2000,

3. att riksdagen beslutar att under anslaget A 4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk anvisa 68 242 000 kr för år 2000,

4. att riksdagen beslutar att under anslaget A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål anvisa 25 435 000 kr för år 2000,

5. att riksdagen beslutar att under anslaget A 7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar anvisa 195 324 000 kr för år 2000.

1999/2000:Ub814 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari yrkas

24. (del) att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd samt 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1999/2000:Fi212 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

16. (del) att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1999/2000:A807 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om återinförande av barntillägg i svux och svuxa.

En sammanställning av regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag finns i *bilaga 3* till detta betänkande.

Utskottet

Inledning

Riksdagen har den 18 november 1999 fastställt utgiftsramen för utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (prop. 1999/2000:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m., bet. FiU1, rskr. 28). Ramen omfattar 20 891 000 000 kr.

Det nuvarande studiestödssystemet består av tre huvuddelar: *studiehjälp* för elever under 20 år som läser på gymnasial nivå, *studiemedel* för studier på eftergymnasial nivå samt för gymnasiala studier för vuxna, och *vuxenstudiestöd*.

De samlade anslagen till studiestöd har ökat kraftigt sedan år 1997, då en expansion inleddes dels av vuxenutbildningen genom Kunskapslyftet, dels av den grundläggande högskoleutbildningen. En ny studiestödsform, särskilt utbildningsbidrag, avsedd främst för arbetslösa, infördes i samband med Kunskapslyftet. Kostnaderna är betydligt högre än för de sedan tidigare existerande vuxenstudiestöden (svux och svuxa). När särskilt utbildningsbidrag infördes, var möjligheten att få detta studiestöd begränsad till ett år. Under perioden den 1 juli 1998 till den 30 juni 1999 har arbetslösa emellertid haft möjlighet att få särskilt utbildningsbidrag under fyra terminer.

Regeringen lade i september 1999 för riksdagen fram propositionen *Ett reformerat studiestöd* (prop. 1999/2000:10). Utskottet behandlar denna i betänkande 1999/2000:UbU7. Det nya systemet föreslås bli infört den 1 juli 2001. Mot bakgrund av reformförslaget har regeringen i budgetpropositionen för år 2000 endast gjort de förändringar i studiestödsanslagen som föranleds av den beräknade utbildningsvolymen och den beräknade efterfrågan på de

Resultatredovisning

I propositionen redovisar regeringen bl.a. följande.

Studiehjälp

Studiehjälp lämnades under år 1998 till i stort sett oförändrat antal elever jämfört med föregående år. Antalet elever som fick det behovsprövade extra tillägget minskade.

Studiemedel

Antalet studiemedelstagare ökade kraftigt under år 1998 till följd av satsningarna på utbyggnad av grundutbildningen i högskolan och på Kunskapslyftet. Den största ökningen bland studiemedelstagarna skedde på gymnasial nivå. Antalet studenter som läste utomlands med studiemedel ökade under 1998 med 13,6 %.

Vuxenstudiestöden

Det särskilda utbildningsbidraget, som syftar till att rekrytera främst arbetslösa till studier inom Kunskapslyftet, lämnades under år 1998 till drygt 123 300 personer. Som ett resultat av tillkomsten av detta för den enskilde mer förmånliga studiestöd minskade antalet som studerade med särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) med ca 33 % och antalet som studerade med särskilt vuxenstudiestöd (svux) med 16 %. Regeringen har bestämt att ca 15 % av utrymmet för särskilt utbildningsbidrag får användas till studerande som är lediga från anställning och på respektive arbetsplats ersätts med en långtidsarbetslös person. Under år 1999 har efterfrågan på särskilt utbildningsbidrag minskat från arbetslösa men ökat från personer som har anställning.

Återbetalning

Drygt 1,3 miljoner personer hade när propositionen lades fram studielån. Låntagarnas skuld till CSN hade den 1 januari 1999 ett sammanlagt värde av ca 114,2 miljarder kronor. Regeringen beräknar att skuldstocken för låntagna fr.o.m. år 1989 vid utgången av år 2000 kommer att uppgå till 91,1 miljarder kronor, vilket är en ökning från ingången av år 1999 – alltså på två år – med 22,2 miljarder kronor.

Under år 1998 fick ca 290 000 låntagare anstånd med återbetalningen. Av dem som fick anstånd med lån tagna fr.o.m. år 1989 bedrev 70 % fortsatta studier.

De osäkra fordringarna – de som man kan befara kommer att behöva avskrivas – beräknas till mellan 4 miljarder och 35 miljarder kronor, beroende på vilka antaganden som görs om den ekonomiska utvecklingen framöver.

Regeringens förslag

Regeringens förslag till anslagsbelopp framgår av *bilaga 3*.

Regeringen föreslår – i konsekvens med sitt förslag under utgiftsområde 12 om höjning av barnbidraget – att beloppet för studiebidraget inom studie-hjälpsystemet skall höjas med 100 kr per månad fr.o.m. den 1 januari 2000. Detta föranleder ett förslag om ändring i 3 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349, ändr. 1997:1215). Beräkningen av anslagsbeloppet under anslaget A 1 Studiehjälp utgår från denna förändring (+ 260 miljoner kronor).

Det föreslagna anslagsbeloppet under anslaget A 2 Studiemedel är beräknat utifrån den expansion av den grundläggande högskoleutbildningen som riksdagen tidigare har beslutat om (prop. 1997/98:1 utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 108 och prop. 1997/98:62, yttr. UbU6y, bet. AU11, rskr. 204). Anslagsbeloppet har också påverkats av en redovisningsteknisk förändring, nämligen att man övergår från att tillämpa både utgifts- och kassamässig avräkning för olika slag av utgifter under anslaget till att enbart tillämpa kassamässig avräkning.

Enligt regeringens bedömning kommer efterfrågan på vuxenstudiestöden att minska under år 2000 på grund av sjunkande arbetslöshet. Anslagsbeloppet under anslaget A 3 Vuxenstudiestöd har av regeringen beräknats så att ungefär lika många vuxenstuderande som innevarande år skall kunna få ett vuxenstudiestöd. Inom anslaget beräknas liksom innevarande år medel för stipendier till ungdomar under 20 år som genomför ett basår med inriktning mot naturvetenskap och teknik inom komvux eller statens skolor för vuxna. Stipendier för basår skall enligt regeringen kunna lämnas även för läsåret 1999/2000. Anslagsbeloppet har också påverkats av en redovisningsteknisk förändring och av att statlig ålderspensionsavgift (som avser det beskattade vuxenstudiebidraget i svux och svuxa samt särskilt utbildningsbidrag) skall ingå i anslaget.

Anslaget A 4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk är beräknat till oförändrad nivå i fast penningvärde.

Anslaget A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål omfattar utgifter för stöd till produktion av studielitteratur för högskolestudenter som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker. Enligt regeringens bedömning förväntas resursbehovet vara stabilt under den närmaste treårsperioden.

Anslaget A 6 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar är beräknat för samma antal studenter i specialpedagogutbildningen som innevarande år. Studenter som antas till denna utbildning har i princip rätt till stödet.

Anslaget A 7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar är beräknat utifrån antalet studenter i s.k. NT-utbildning. Den sista antagningen till sådan utbildning skedde hösten 1998. Studenterna har antagits under förutsättningen att de har rätt till särskilt vuxenstudiestöd under hela utbildningen. Antalet studenter kommer att minska successivt eftersom ingen nyantagning sker.

Regeringen begär också godkännande av att *lån* under år 2000 tas upp i *Riksgäldskontoret* för det samlade behovet för studielån om 91,1 miljarder kronor.

Vidare önskar regeringen *bemyndigande* att under år 2000, i fråga om anslaget A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål, beställa produktion av studentlitteratur som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 3 miljoner kronor efter år 2000.

Motionerna

Oppositionspartiernas förslag till anslagsbelopp framgår av *bilaga 3*.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1998/99:Ub717 andra belopp än regeringen under flertalet anslag inom utgiftsområdet (yrk. 1–5). Partiet motsätter sig höjningen av studiebidraget inom studiehjälpen. Vidare räknar Moderaterna med färre platser i Kunskapslyftet än regeringen, vilket föranleder förslag om lägre anslagsbelopp. Föräldrautbildningen i teckenspråk behöver enligt deras mening ges bättre förutsättningar, varför anslaget A 4 föreslås ökat med 1 miljon kronor. Med hänvisning till att antalet läshandikappade högskolestudenter har ökat kraftigt föreslås en ökning av anslaget A 5 med 1,5 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Vidare föreslår Moderaterna en snabbare utfasning av antalet studenter i s.k. NT-utbildning. De beräknar därför anslaget A 7 till ett lägre belopp än regeringen.

Kristdemokraterna vill ha en långsammare utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen och Kunskapslyftet än regeringen och beräknar anslaget A 2 utifrån detta. I det anslagsbelopp som Kristdemokraterna föreslår ingår 62 miljoner kronor till en höjning av bidragsdelen i studiemedlen. De vill helt avskaffa rätten till svux vid s.k. NT-utbildning och föreslår därför inget anslag till det (mot. 1999/2000:Ub708 yrk. 1, 5 och 6). Kristdemokraterna anser att systemet med ett differentierat studiestöd är orättvist mot andra studenter i naturvetenskaplig eller teknisk utbildning och att det dessutom antyder att regeringen betraktar andra kunskaper som mindre nyttiga.

Centerpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub716 en minskning av anslaget A 3 med 7 472 000 000 kr. Beloppet föreslås överflyttat till utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet. Med hänvisning till sitt s.k. moratorium för reala anslagsökningar föreslår Centerpartiet minskningar på anslagen A 6 och A 7.

Folkpartiet föreslår i motionerna 1999/2000:Fi212 och 1999/2000:Ub814 förändringar på flertalet anslag inom utgiftsområdet (yrk. 16 resp. 24). Anslaget A 2 föreslås ökat i konsekvens med partiets förslag under utgiftsområde 16 om sommaruniversitet. Folkpartiet räknar med en viss minskning av Kunskapslyftet och med att en lånedel på 20 % införs i det särskilda utbildningsbidraget. Därför räknar partiet med att fler kommer att utnyttja studiemedel (anslaget A 2) och färre särskilt utbildningsbidrag (A 3). Likaså påverkas Folkpartiets förslag till belopp under anslaget A 3 av att partiet vill återinföra barn tillägg i svux och svuxa (mot. 1999/2000:A807 yrk. 24). Särskilt vuxenstudiestöd till studenter i specialpedagogutbildning (A 6) och till

Utskottets bedömning

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar *anslagen* enligt regeringens förslag och avslår motionsyrkandena.

När det gäller volymen av Kunskapslyftet och den grundläggande högskoleutbildningen år 2000 – som bildar förutsättning för vissa av förslagen från oppositionspartierna – tar utskottet ställning i betänkandet 1999/2000: UbU1. Utskottet ställer sig där bakom regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandena.

Liksom förra året avstyrker utskottet införandet av en lånedel i det särskilda utbildningsbidraget.

En god rekrytering till specialpedagogutbildningen är enligt utskottets bedömning synnerligen angelägen. Att ta bort det särskilda vuxenstudiestödet till deltagare i sådan utbildning skulle äventyra rekryteringen. Det kan enligt utskottets uppfattning inte heller komma i fråga att nu dra bort det särskilda vuxenstudiestödet till studenter som redan blivit antagna till s.k. NT-utbildning och påbörjat den under förutsättningen att de skulle få detta slag av studiestöd. Efter hösten 1998 sker ingen nyrekrytering till utbildning med dessa förutsättningar.

Det moratorium för reala anslagsökningar som i Centerpartiets motion 1999/2000:Ub716 anförs som motiv för förslaget att minska på anslagen A 6 och A 7 gäller (enligt samma partis motion 1999/2000:Fi211, som behandlas i finansutskottet) statliga verk och myndigheter. De nämnda anslagen avser inte några statliga verk och myndigheter. Som tidigare sagts har de studenter som deltar i specialpedagogutbildning respektive NT-utbildning rätt till särskilt vuxenstudiestöd, och beloppen regleras i studiestödslagen samt är relaterade till studenternas arbetsinkomst före utbildningen.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen godkänner att *lån tas upp i Riksgäldskontoret* i enlighet med regeringens förslag.

Riksdagen bör också enligt utskottets mening ge regeringen det begärda *bemyndigandet* när det gäller beställningar av produktion av studentlitteratur.

Förslag om vissa regeländringar

Regeringen föreslår tillägg av en ny punkt i övergångsbestämmelserna till den ändring av *studiestödslagen* som beslutades hösten 1997 i samband med ändringen av villkoren för forskarutbildning (1997:1215). Enligt punkt 2 i dessa övergångsbestämmelser skall den som haft studiemedel för forskarutbildning före den 1 januari 1998 ha möjlighet att längst till utgången av år 2001 få studiemedel för sådan utbildning enligt tidigare regler. Nu föreslår regeringen att denna möjlighet under åren 2000 och 2001 också skall gälla den som påbörjat forskarutbildning före den 1 april 1998. Samtliga doktorander som påbörjat forskarutbildningen före ikraftträdandet av forskarutbildningsreformen skall alltså kunna beviljas studiemedel enligt de tidigare

reglerna under de två år som återstår av övergångstiden. Därmed vill regeringen göra det möjligt för den som nu befinner sig i slutskedet av sin utbildning att kunna slutföra studierna inom de närmaste två åren.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen antar förslaget.

Kristdemokraterna föreslår i motion 1999/2000:Ub708 en *höjning av fribeloppet i studiemedelssystemet* samt en *skärpning av kraven på studieresultat* (yrk. 2 och 4). Kristdemokraterna beräknar att den förra ändringen ökar kostnaderna under anslaget A 2 år 2000 med 200 miljoner kronor och att den senare ändringen minskar kostnaderna under samma anslag med samma belopp.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Utformningen av kraven på studieresultat för att beviljas fortsatta studiemedel bör enligt utskottets mening liksom hittills avgöras av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Fribeloppets storlek anges i studiestödslagen (1973:349). Enligt utskottets mening bör riksdagen inte ta ställning till frågan om fribeloppets storlek förrän i samband med den studiestödsreform som enligt regeringens förslag i proposition 1999/2000:7 skall träda i kraft den 1 juli 2001. Utskottet behandlar studiestödsreformen i betänkandet 1999/2000:UbU7.

I motion 1999/2000:Ub705 (s) föreslår motionären att *beloppen för korttidsstudiestöd* (f.n. 75 kr per timme) och *internatbidrag* (f.n. högst 327 kr per dygn) skall *höjas* inom ramen för det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet under A 3.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionen.

Beloppen för dessa två studiestödsformer anges i 5 och 6 kap. studiestödslagen (1973:349, ändr. 1995:480). Ett tillkännagivande enligt motionen skulle innebära att regeringen måste återkomma till riksdagen med förslag om lagändringar som skulle träda i kraft år 2000. Utskottet har inte underlag för att bedöma om det föreslagna anslagsbeloppet skulle vara tillräckligt, om sådana lagändringar gjordes.

Reglerna för hemresor för elever i riksgymnasierna för rörelsehindrade, döva och hörselskadade bör enligt motion 1999/2000:Ub204 (m) ändras. Enligt nuvarande regler får de berörda eleverna resebidrag endast för en hemresa var fjortonde dag, och kravet på billigaste färd sätt för elever som inte är rörelsehindrade medför att de kan behöva använda tolv timmar för själva resan fram och åter varje gång de åker hem. Riksdagen bör enligt motionärerna begära att regeringen lägger fram förslag om förändringar av dessa villkor.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionen.

De bestämmelser som motionärerna syftar på finns dels i studiestödsförordningen (1973:418), dels i föreskrifter som CSN har utfärdat med stöd av bemyndigande i studiestödsförordningen. Utskottet anser inte att riksdagen bör fatta beslut om regler på denna detaljnivå.

I motion 1999/2000:Ub712 (s) begärs en *översyn av studiebidragssystemet för ungdomar*. Motionärerna pekar på att det numera är svårt för gymnasieungdomar att få avlönat sommararbete, vilket medför påfrestningar på familjernas ekonomi eftersom studiebidraget bara lämnas under nio av årets månader. Enligt motionärerna kan det bli nödvändigt att överväga om man bör prioritera att låta studiebidraget i studiehjälpssystemet lämnas under hela kalenderåret framför ytterligare höjningar av nivån för barnbidrag och studiehjälp.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Överväganden av det slag som motionärerna önskar är ett naturligt inslag i regeringens beredning av förslag om anslag under skilda utgiftsområden. Utskottet anser inte att riksdagen bör särskilt peka ut just denna fråga.

En *översyn av studiefinansieringen inom Kunskapslyftet* föreslås i motion 1999/2000:Ub711 (s). Det särskilda utbildningsbidraget (ubs) räcker till alltför få, och på orter med låg utbildningstradition och av många långtidsarbetslösa upplevs ubs som det enda alternativet, skriver motionärerna.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Särskilt utbildningsbidrag skall enligt regeringen (prop. 1999/2000:10 s. 79) finnas kvar så länge Kunskapslyftet pågår, dvs. t.o.m. andra halvåret 2002. Avvägningen av vilket utrymme som skall avsättas för de olika vuxenstudiestöden – bl.a. ubs – görs i budgetsammanhang. Av den budgetproposition som nu behandlas framgår det att efterfrågan på ubs från arbetslösa personer har minskat. Utskottet har inhämtat att vissa problem har funnits för CSN att på ett adekvat sätt fördela utrymmet mellan terminerna. Det bör vara en uppgift för Regeringskansliet och CSN att söka lösningar på dessa problem.

Mot bakgrund av yrkandet och med anledning av regeringens resultatredovisning vill utskottet i det här sammanhanget notera att det samtidigt skett en ökad efterfrågan på ubs från personer som har en anställning. Utskottet ser det därför som angeläget att den möjligheten, nämligen att ha ubs under tid man är ledig från anställning och har en långtidsarbetslös ersättare, finns kvar i nuvarande omfattning.

I motion 1999/2000:Ub224 (s) yrkande 1 påtalar motionären att det behövs en *översyn av statens engagemang när det gäller läromedel för vuxna med läshandikapp*. Hon begär ett tillkännagivande till regeringen om detta.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

I propositionen *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* meddelade regeringen sin avsikt att låta göra en översyn som omfattar läromedel och studiematerial för små målgrupper, t.ex. för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder i såväl förskola som skola och vuxenutbildning (prop. 1998/99:105 s. 31). Utskottet har erfarit att direktiv för utredningen för närvarande bereds inom Utbildningsdepartementet.

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub708 yrkandena 1, 5 och 6, 1999/2000:Ub716, 1999/2000:Ub717 yrkandena 1–5, Ub814 yrkande 24 i denna del, 1999/2000:Fi212 yrkande 16 i denna del samt 1999/2000:A807 yrkande 24 *dels* anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt uppställning i bilaga 2, *dels* antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) såvitt avser 3 kap. 6 §,

2. beträffande *lån i Riksgäldskontoret*

att riksdagen godkänner att under år 2000 lån tas upp i Riksgäldskontoret för det samlade behovet för studielån om 91 100 000 000 kr,

3. beträffande *visst bemyndigande*

att riksdagen bemyndigar regeringen att i fråga om ramanslaget A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål under år 2000 beställa produktion av studentlitteratur som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 3 000 000 kr efter år 2000,

4. beträffande *lagförslaget i övrigt*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) i de delar det inte omfattas av vad utskottet hemställt under föregående moment,

5. beträffande *höjning av fribeloppet samt skärpning av kraven på studieresultat i studiemedelssystemet*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub708 yrkandena 2 och 4,
res. (kd)

6. beträffande *höjning av beloppen för korttidsstudiestöd och internatbidrag*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub705,

7. beträffande *reglerna för hemresor för eleverna i vissa riksgymnasier*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub204,

8. beträffande *översyn av studiebidragssystemet för ungdomar*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub712,

9. beträffande *översyn av studiefinansieringen i Kunskapslyftet*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub711,

10. beträffande *översyn av statens engagemang när det gäller läromedel för vuxna med läshandikapp*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub224 yrkande 1.

Stockholm den 25 november 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m)¹, Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd)¹, Lars Hjertén (m)¹, Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd)¹, Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c)¹, Ulf Nilsson (fp)¹, Anders Sjölund (m)¹ och Agneta Lundberg (s).

¹)Har ej deltagit i beslutet under moment 1.

Reservation

Höjning av fribeloppet samt skärpning av kraven på studieresultat i studiemedelssystemet (mom. 5) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi anser att inkomstgränsen för fullt studiebidrag är kontraproduktiv och bidrar till ökad snedrekrytering. I ett första steg bör fribeloppet för år 2000 höjas till en kostnad av 200 miljoner kronor under anslaget till studiemedel. Kraven på studieresultat för fortsatta studiemedel bör samtidigt skärpas, vilket vi beräknar skall ge en motsvarande besparing under samma anslag. Förslaget från Studiestödsutredningen om att tillåta en eftersläpning med maximalt tio poäng det första året och sedan med ytterligare fem poäng för varje läsår är enligt vår mening bra. Det ger en lämplig avvägning mellan morot och piska. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub708 yrkandena 2 och 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. *beträffande höjning av fribeloppet samt skärpning av kraven på studieresultat i studiemedelssystemet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub708 yrkandena 2 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Särskilda yttranden

1. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Moderata samlingspartiet har i sina motioner föreslagit en annan inriktning av statens budget och andra utgiftsramar än dem som riksdagen nyligen har fastställt. Vårt alternativ framgår av reservation 21 i finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU1. För utgiftsområde 15 innebär det en ram som är drygt 1,7 miljarder kronor lägre än den som nu har fastställts. Vi väljer att inte reservera oss till förmån för vårt budgetförslag för utgiftsområde 15,

eftersom det är beroende av vårt budgetförslag för utgiftsområde 16, som vi genom riksdagens beslut om utgiftsramarna är förhindrade att yrka bifall till i kammaren.

Vi anser att varken barnbidraget eller studiebidraget inom studiehjälpen bör höjas. Utökade resurser bör tillföras riksrekryterande gymnasieutbildning för vissa elever med funktionshinder. Teckenspråksutbildningen för föräldrar och andra närstående anhöriga bör ges bättre förutsättningar. Eftersom antalet läshandikappade högskolestudenter har ökat kraftigt de senaste åren bör anslaget A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål ökas. De som har påbörjat studier inom Kunskapslyftet skall ges rimliga förutsättningar att fullfölja sina studier, men vi anser att färre platser bör avsättas till Kunskapslyftet än vad regeringen föreslagit. Liksom tidigare är vi kritiska mot satsningen på NT-utbildning med svux. Vi förordar en snabbare utfasning av antalet studenter i sådan utbildning.

2. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Kristdemokraterna har föreslagit en annan inriktning av statens budget än regeringen och andra utgiftsramar än dem som riksdagen nyligen har fastställt. Vårt alternativ framgår av reservation 22 i finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU1. Den utgiftsram vi där förordat för utgiftsområde 15 är drygt en halv miljard kronor lägre än den som riksdagen nu fastställt. Vi avstår från att reservera oss här, eftersom vi betraktar vårt budgetalternativ som en helhet.

Sociala och ekonomiska villkor är viktiga förutsättningar för att studenterna skall trivas och lyckas med sina studier. Villkoren skall stimulera den enskilde att inte bara påbörja utan också slutföra sina högre studier. Vi anser det nödvändigt för kvaliteten i den högre utbildningen att utbyggnaden av platser sker i mindre snabb takt än vad regeringen föreslagit. Anslagen till studiemedel kan därför minskas år 2000. I vårt alternativ ingår en höjning redan år 2000 av bidragsdelen i studiemedlen. Liksom tidigare motsätter vi oss att studenter med utgångspunkt från ålder och arbetslivserfarenhet skall få olika förmånligt studiestöd. Det särskilda vuxenstudiestödet för NT-utbildning bör omedelbart avskaffas. Kunskapslyftet skall genomföras och utvärderas enligt de förutsättningar som givits beträffande särskilt utbildningsbidrag.

3. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Centerpartiet vill se en helt ny modell för studiefinansiering av gymnasial vuxenutbildning. Därför har vi föreslagit att större delen av anslaget till vuxenstudiestöd skall överföras till utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid

arbetslöshet. Riksdagen har nyligen fastställt utgiftsramar för budgetåret 2000 och därvid avslagit Centerpartiets förslag (bet. 1999/2000:FiU1, rskr. 28). Vårt förslag framgår av reservation 23 i det nämnda betänkandet. Jag avstår från att reservera mig här, eftersom vi betraktar vårt budgetalternativ som en helhet.

Enligt utredningar från Riksrevisionsverket och Statskontoret är regeringen och dess myndigheter dåliga på att kontrollera och följa upp att anslagna medel verkligen används på avsett sätt. Det behövs rådrum för att se över bl.a. kontrollfunktionerna inom statlig förvaltning. Detta är bakgrunden till det moratorium för reellt ökade anslag som vi vill se och som motiverar att vi inte vill höja anslagen A 6 och A 7 under utgiftsområde 15.

4. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Folkpartiet har föreslagit en annan inriktning av statens budget än regeringen och andra utgiftsramar än dem som riksdagen nyligen har fastställt. Vårt alternativ framgår av reservation 24 i finansutskottets betänkande 1999/2000: FiU1. Den utgiftsram vi där har förordat för utgiftsområde 15 är drygt 2,7 miljarder kronor lägre än den som riksdagen nu har fastställt. Jag avstår från att reservera mig här, eftersom vi betraktar vårt budgetalternativ som en helhet.

Vi anser att en viss minskning av Kunskapslyftet kan ske nu när efterfrågan på arbetsmarknaden ökar. Det är viktigt att särskilda åtgärder som Kunskapslyftet inte – genom att erbjuda bättre villkor – konkurrerar ut den reguljära verksamheten, dvs. skolan. Det är också viktigt att studerande i samma utbildning behandlas lika. Därför vill vi införa en lånedel i det särskilda utbildningsbidraget och avskaffa rätten till svux för studenter i specialpedagogutbildning och s.k. NT-utbildning. För att främst ensamstående kvinnor skall kunna skaffa sig en gymnasieexamen i vuxen ålder bör barntillägget i svux och svuxa återinföras.

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973:349)¹
dels att 3 kap. 6 § skall ha följande lydelse,
dels att det i övergångsbestämmelserna till lagen (1997:1215) om ändring i nämnda lag skall införas en ny punkt, 4, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

6 §²

Studiebidrag lämnas med 750 kronor i månaden.

Studiebidrag lämnas med 850 kronor i månaden.

4. Till den som i annat fall än som avses i punkten 2 har påbörjat en forskarutbildning före den 1 april 1998 lämnas studiemedel enligt äldre föreskrifter för forskarutbildning som bedrivs under tiden den 1 januari 2000 – den 31 december 2001.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Senaste lydelse 1997:1215.

Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd

1999/2000:UbU2
Bilaga 2

1 000-tal kronor

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Verksamhetsområde Anslag	Utskottets förslag
A Studiestöd	
1 Studiehjälp m.m. (<i>ram</i>)	2 397 807
2 Studiemedel m.m. (<i>ram</i>)	9 806 499
3 Vuxenstudiestöd m.m. (<i>ram</i>)	8 195 998
4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (<i>ram</i>)	67 242
5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål (<i>ram</i>)	23 935
6 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar (<i>ram</i>)	69 642
7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar (<i>ram</i>)	420 324
Summa för utgiftsområdet	20 981 447

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2000 inom utgiftsområde 15

Studiestöd

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Anslagstyp	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
A 1 Studiehjälp m.m.	(ram)	2 397 807	-260 000			
A 2 Studiemedel m.m.	(ram)	9 806 499		-135 500		+228 000
A 3 Vuxenstudiestöd m.m.	(ram)	8 195 998	-1 239 603		-7 472 000	-2 500 000
A 4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	(ram)	67 242	+1 000			
A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	(ram)	23 935	+1 500			
A 6 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa Läraryr utbildningar	(ram)	69 642			-1 368	-69 642
A 7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa Naturvetenskapliga och tekniska utbildningar	(ram)	420 324	-225 000	-420 324	-7 388	-420 324
Summa för utgiftsområdet		20 981 447	-1 722 103	-555 824	-7 480 756	-2 761 966

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	2
Utskottet	3
Inledning.....	3
Resultatredovisning.....	4
Anslag m.m. inom utgiftsområde 15 budgetåret 2000	5
Regeringens förslag.....	5
Motionerna	6
Utskottets bedömning.....	7
Förslag om vissa regeländringar	7
Förslag om översyn på vissa områden	9
Hemställan	9
Reservation	11
Höjning av fribeloppet samt skärpning av kraven på studieresultat i studiemedelssystemet (mom. 5) – kd.....	11
Särskilda yttranden	11
1. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – m	11
2. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – kd.....	12
3. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – c.....	12
4. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 2000 (mom. 1) – fp	13
Bilagor	
1. Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349).....	14
2. Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd.....	15
3. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2000 inom utgiftsområde 15	16